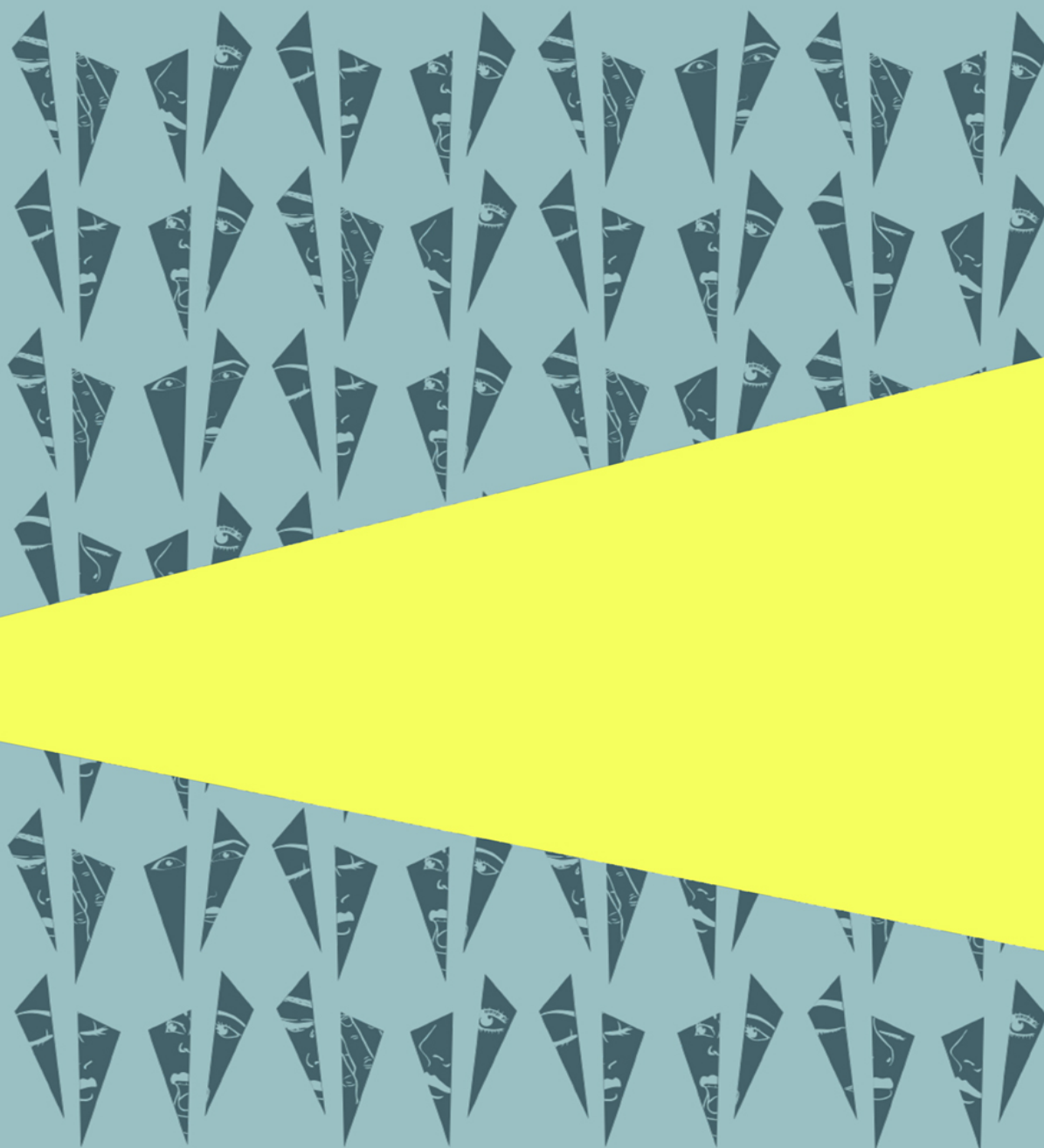

CARES ENMIG DE L'AIGUA

JANET FRAME

TRADUCCIÓ DE XAVIER PÀMIES

L'AUTORA

Janet Frame va néixer el 1924 a Dunedin (Nova Zelanda) i era la tercera filla d'una família humil d'origen escocès. El seu pare treballava als ferrocarrils i la seva mare era serventa de la família de l'escriptora Katherine Mansfield. El 1943, Frame va començar a formar-se com a professora, però el seu intent de suïcidi va marcar el principi del seu pas per diferents centres psiquiàtrics: l'hospital de Dunedin, Seacliff, Avondale, Sunnyside... Aquests noms lluminosos amagaven una realitat molt dura que Frame va utilitzar més endavant a les seves obres. Li van diagnosticar esquizofrènia i va ser tractada amb insulina i teràpia electroconvulsiva. Quan era pacient a Seacliff va escriure el seu primer llibre, *The Lagoon and Other Stories* (1951), que va obtenir un èxit immediat i va guanyar el prestigiós Hubert Church Memorial Award. Però segurament l'èxit més gran d'aquesta obra per a Frame va ser que va comportar la cancel·lació de la lobotomia cerebral que ja li havien programat. Es va establir a Londres –des d'on viatjava freqüentment a Eivissa i Andorra–, es va canviar el nom a Nene Janet Paterson Clutha perquè fos més difícil localitzar-la i, sobretot, va escriure. Frame seguia lluitant contra la depressió, l'ansietat i la seva traumàtica experiència als centres psiquiàtrics i va començar teràpia amb el psiquiatre Robert Hugh Cawley, que la va animar a continuar escrivint. A ell li va dedicar set de les seves novel·les, entre les quals

cal destacar la que és considerada la seva obra mestra, *Cares enmig de l'aigua* (1961). Frame va morir de leucèmia el 2004 amb setanta-nou anys.

EL TRADUCTOR

Xavier Pàmies (Barcelona, 1959) és traductor de narrativa en llengua portuguesa, anglesa i francesa al català.

D'entre els autors que ha traduït destaquen Jane Austen, Margaret Atwood, Karen Blixen, Charles Dickens, José Maria Eça de Queirós, João Guimarães Rosa, Francis Scott Fitzgerald, Frances Hardinge, Thomas Hardy, Nathaniel Hawthorne, Kazuo Ishiguro, Henry James, Harper Lee, António Lobo Antunes, Malcolm Lowry, Joaquim Maria Machado de Assis, Cormac McCarthy, Mordecai Richler, Henry Roth, Philip Roth, Joanne K. Rowling, José Saramago, John Kennedy Toole i Edith Wharton, entre molts altres.

Ha estat distingit amb el I Premi de Traducció Giovanni Pontiero (Facultat de Traducció i Interpretació de la Universitat Autònoma de Barcelona i Institut Camões) i el Premi de Traducció Ciutat de Barcelona 2003.

D'altra banda, ha fet quatre viatges llargs espaiats en el temps, d'un any cada un, entre el 1986 i el 1995, que han donat com a fruit dos llibres gestats amb la seva dona: *Tres anys pels països del sud* (Pagès

Editors, 1995) i *Cap allà on neix el Nil* (Emboscall Editorial, 2002).

CARES ENMIG DE L'AIGUA

Primera edició: febrer de 2022

Títol original: *Faces in the Water*

© Janet Frame, 1961

© de la traducció: Xavier Pàmies

© de la fotografia de l'autora: Reg Graham

© de la nota de l'editor: Jan Arimany

© d'aquesta edició:

Trotalibros Editorial

C/ Ciutat de Consuegra 10, 3r 3a

AD500 Andorra la Vella, Andorra

hola@trotalibros.com

www.trotalibros.com

Editat amb la col·laboració del Govern d'Andorra

ISBN: 978-99920-76-20-0

Dipòsit legal: AND.374-2021

Maquetació i disseny interior: Klapp

Correcció: Núria Solano i Ariadna Pous

Disseny de la col·lecció i coberta: Klapp

Impressió i enquadernació: Liberdúplex

Tots els drets reservats. Sota les sancions establertes per les lleis queda rigorosament prohibida, sense l'autorització per escrit dels titulars del *copyright*, la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol mitjà o procediment, incloent-hi la reprografia i el tractament informàtic, i la distribució d'exemplars mitjançant lloguer o préstec públics.

JANET FRAME
CARES ENMIG DE L'AIGUA

TRADUCCIÓ DE

XAVIER PÀMIES

COLOM · 1

A R. H. C.

Tot i estar escrit en forma de retrat documental, aquest llibre és una obra de ficció. Cap dels personatges, incloent-hi el de l'Ístina Mavet, no representa una persona real.

PRIMERA PART
CLIFFHAVEN

1

Diuen que devem lleialtat a la seguretat, que és la nostra Creu Roja i ens proporcionarà unguents i benes per a les ferides i ens extirparà les idees estranyes, la granadura de vidre de la fantasia i les agulles de ganxo doblegades de la desraó que tenim encastades al pensament. A totes les portes que comuniquen amb el món han penjat avisos i llistes de mesures de seguretat que cal prendre en cas d'extrema urgència. Llamps, comunicació a les neus de l'Antàrtida, mossegades de serp, revoltes, terratrèmols. No dormiu mai a la neu. Amagueu les estisores. No us refieu de la gent de fora. Si us perdeu en un territori desconegut calculeu l'hora pel sol i orienteu-vos a partir de les rieres que corren cap al mar. Si us ofegueu deixeu-vos rescatar sense oferir resistència. Xucleu de la ferida el verí de la serp. Si la terra s'esquerda i les xemeneies comencen a caure, correu cap a camp obert. Però per al dia de la destrucció final en què «qui guaiti per les finestres només veurà foscor» no han donat cap consigna: els carrers atapeïts de gent espantada que mira a dreta i esquerra, amaga les estisores, xucla el verí d'una ferida que no troba, calcula l'hora per la posició del sol al cel quan el sol s'ha fos i regalima pels caires de la foscor per anar a caure a les fosses dels mars evaporats.

Fins que no arribi el dia, ¿com podem trobar el camí dormint i en somnis i protegir-nos de la perillosa realitat dels llampecs les serps el trànsit els microbis les revoltes els terratrèmols el torb i la brutícia

quan els polls ens travessen el pensament reptant com enigmes? De pressa, ¿on és el déu de la Creu Roja amb els unguents i el guix l'agulla i el fil i les benes netes per momificar els nostres somnis purulents? La seguretat per damunt de tot.

Escriuré sobre el temps de perill. Van ingressar-me al sanatori perquè al banc de gel es va obrir una gran esquerda entre jo i l'altra gent a qui mirava i el seu món es va allunyar a la deriva per un mar de color morat on els peixos martell nedaven amb desimboltura tropical al costat de les foques i els ossos polars. Vaig quedar sola al gel. Va venir el torb i em va deixar embalbida i jo volia estirar-me per dormir però si no ho vaig fer va ser perquè va arribar gent de fora amb estisores i bosses de roba plenes de polls i ampolles de verí amb etiquetes vermelles, i altres perills en què no m'havia fixat fins llavors —miralls, capes, passadissos, mobles, polzades quadrades, llargàries de silenci tancades amb forrellat—, mostruaris de veus llises i estampades. I la gent de fora, sense dir res, va plantar tendes circulars de tela de cotó i va acampar amb mi, i em va envoltar amb la seva mercaderia de perill.

Però m'agradava prendre barres de xocolata Caramello perquè em sentia sola. Vaig comprar-ne dotze per mig xíling. Em vaig asseure al cementiri entre els rams de crisantems ficats a l'aigua marronosa de dintre els gerros de confitura revestits de llim. Vaig voltar amunt i avall de la ciutat fosca, seguint la lluentor de les vies del tramvia que rebien i projectaven la llum dels fanals i els tramvies m'escopien de sobte espurnes per sobre el cap i, amb aquells esclats irisats, em feien tenir la sensació que mirava entre llàgrimes. Però els aparadors em parlaven, i també la pluja, que regalimava per la part de dintre de l'aparador de la peixateria, i les moltes i falgueres de les botigues de flors, i els abrics passats de moda i els vestits jaqueta senzills i amb massa caient que duïen els vells maniquins de guix de les botigues barates que no es podien permetre il·luminar els aparadors i posaven tot el gènere atapeït amb grans cartells d'oferta

amb el text de color vermell. Tots parlaven. Deien: Compte amb les rebaixes, Compte amb els descomptes. Compte amb el trànsit i els microbis; si et trobes un mocador tingue'l agafat amb les puntes del dit gros i l'índex fins que algú el reclami. Si tens congestió pulmonar respira benjuí. No t'asseguis a la tassa d'uns lavabos públics. Perill. Cables elèctrics suspesos.

Encara no estava civilitzada, i bescanviava la granadura de vidre de la meva fantasia per la seguretat.

Treballava de mestra. El director em va seguir a casa i va dividir la cara i el cos en tres per amenaçar-me amb una triple amenaça, de manera que em seguien tres directors, un a cada banda i un darrere. Un parell de vegades em vaig tombar cohibida per dir: Vol una estrella per bona conducta? A l'habitació em passava tota la nit retallant estrelles d'uns fulls daurats, enganxant-les a la paret i a la porta del vestidor de la dispesera i al cap la cara i els ulls del sofà de molles, fins que l'habitació va quedar tota empaperada d'estrelles, moblada com una nit íntima, com un sortilegi contra els tres directors que em feien prendre te cada matí a la sala de mestres en bona harmonia i caminaven de puntetes amb sabatilles de tenis per la vora de la platabanda de clavells moros deixant anar consells, suggeriments i tòpics mordaços. Amb els meus suborns per bona conducta em vaig imaginar que els mantenia units amb farina i aigua en una galàxia de beneplàcits de paper, quan el que feia en realitat era concedir-me a mi i prou totes les gratificacions, garanties, mesures de seguretat i pòlisses d'assegurances, però només jo era la dolenta, només jo era qui havien vist i sentit, qui havia parlat abans que se li adrecessin, qui havia comprat galetes cares sense que se l'hi digués i ho havia apuntat al compte.

La meva habitació feia pudor de compreses. Com que no sabia on posar-les les amagava al calaix del tocador de noguera de la dispesera, al calaix de dalt, al calaix del mig i al calaix de baix; tot feia tuf de sang seca, de menjar fet malbé caigut de les lleixes d'una

llar interior que no tenia inquilins ni mobles ni esperances de ser llogada mai.

El director va fer esbategar les ales; tenia un nom com d'ocell de mal averany que li donava poder sobre els morts, per poder escurar els ossos dels qui reposen al desert.

Vaig empassar-me un riu d'estrelles; no va ser difícil; vaig dormir un son de feina ben feta i conducta excel·lent.

Segurament hauria pogut capbussar-me en el mar morat i travessar-lo nedant per anar a trobar la gent del món que anava a la deriva; però vaig pensar: «La seguretat per damunt de tot», «Mira a la dreta» i «Mira a l'esquerra». Les multituds que s'allunyaven feien onejar els mocadors bruts amb compte, subjectant-los amb la punta del dit gros i l'índex. Quina prevenció! Quan esternudaven es tapaven el nas i la boca, però tenien els peus descalços i gelats, i vaig pensar que no devien tenir diners per comprar-se sabates o mitges, i, com que no volia córrer el perill de la misèria, em vaig quedar al meu banc de gel, mirant amb compte a dreta i esquerra, atenta al trànsit esgarriós del solitari desert polar; fins que un home de cabells com un fil d'or va dir:

—Necessites descansar de crisantems i cementiris i vies paral·leles de tramvia que corren cap al mar. Necessites escapar-te de la sorra i els llobins i els vestidors i les tanques. La senyora Hogg t'ajudarà. La senyora Hogg, la fardassa de Berkshire que li van treure el goll i li veus un riu de nata sortint-li del forat que li ha quedat al coll i li sents un xiulet de satisfacció quan respira.

—T'has equivocat —va dir la senyora Hogg de puntetes amb el cap aixecat enlaire—. Sí que tinc un bigoti de color panotxa, però no m'ha sortit mai cap riu de nata del forat del coll. I ara digue'm la diferència entre geografia, electricitat, ser un gallina, un infant que ha nascut sense enteniment i baveja dintre d'una estructura de fusta de color vermell en un pati de ciment, i el plany de Guideri i Arvirag:

No has de tenir ja por de la calor del sol,
ni de les ràfegues furioses de l'hivern [...].

No et farà cap dany cap exorcista.

No t'embruixarà cap malefici.

Cap ànima en pena et voldrà mal.

No es complirà en tu cap mal auspici.

A mi em va fer por la senyora Hogg. No sabia veure-hi cap diferència. Li vaig dir, alçant la veu:

Boig ahir, boig avui,

cuida't de tu que jo em cuido de mi.

¿De què es cuida un boig? ¿De què es cuida un boig sense remei a Cliffhaven, on el tren para vint minuts per deixar i carregar les saques del correu i per oferir als passatgers una vista dels bojós que s'hi apleguen per badar?

¿Es pot saber quina hora és ara? L'eixelebrada i marejadora campana de l'escola pica de cap contra el batall; ¿arribo a l'escola puntual? La flor del cirerer apunta entre les fulles llustroses, els conillets d'úvula vellutada estan florits, el vent passa la pinta del sol per la renglera de pollanques verds i esvelts que hi ha al talús de sobre mateix del camí. Des de la finestra els veig. ¿Com és que som al pic de l'hivern, doncs? I ¿com és que les finestres tot just s'obren un pam de baix i de dalt, i hi ha gent d'uniforme vermell que tanca les portes i du un feix de claus subjecte al cinturó amb una corda de nusos que amaga dintre d'una butxaca fonda com una bossa marsupial? ¿Ja ha passat l'hora de berenar? Claror morada, camèlies grogues, els infants del carrer jugant a la xarranca a beisbol i a bales fins que la foscor absorbent acaba xuclant fins i tot el color de les camèlies grogues!

Posaré mitjons calents de llana als peus de la gent de l'altre món; però somio i no em desperto, i caic pel caire de la foscor i m'hi quedo agafada amb dos dits que la gran irrealitat em trepitja mentre balla.

L'única cosa que em quedava era plorar. Vaig cridar perquè la neu es fongués i els totpoderosos regidors vinguessin a arrencar els cartells d'ofertes, i no vaig arribar a respondre a la senyora Hogg quina diferència hi havia perquè només percebia la semblança que s'anava creant; la diferència es va marcir i es va desfer en l'aire i hi va deixar el fruit de la semblança, tal com l'ament deixa a la vista l'avellana.

Tenia fred. Vaig mirar de trobar un parell de mitjons llargs de llana del pavelló per poder tenir els peus calents i així no morir-me quan em fessin el nou tractament terapèutic d'electroxoc i no em traguessin cadàver per la porta de darrere en direcció a la cambra mortuòria. Cada matí em despertava morta d'angúnia, esperant que la infermera del torn de dia fes la ronda i llegís en veu alta, de la llista de noms que duia a la mà, qui faria i qui no faria tractament d'electroxoc, el nou mitjà de moda per tranquil·litzar-te i fer-te entendre que les ordres són per complir-les i els terres són per polir-los i la cara és per tenir-hi un somriure fixat i plorar està prohibit. Esperar durant la matinada, durant les hores fosques de més fred, era com esperar el pronunciament d'una sentència de mort.

Feia un esforç per recordar els incidents del dia anterior. ¿Havia plorat? ¿M'havia resistit a obeir alguna ordre d'alguna de les infermeres? ¿O potser m'havia trasbalsat veure alguna pacient molt malalta i l'esglai m'havia portat a intentar-me escapar? ¿Podia ser que alguna infermera m'hagués amenaçat amb un «Si no vigiles demà rebràs tractament»? Cada dia passava l'estona examinant les cares del personal amb tant deteniment com si fossin pantalles de radar capaces de revelar l'aproximació del destí que tenia marcat. Però jo era molt viva. «Deixeu-me fregar el despatx», deia. «Deixeu-me fregar el despatx a la tarda, perquè a la tarda ja se us ha fet una capa de microbis sobre els mobles del despatx i les cartilles de

seguiment, i, si no s'elimina el perill, podeu emmalaltir i això porta angoixa, empremtes dactilars i una mortalla cosida de cotó senzill.»

Fregava el despatx, doncs, per anar sobre segur, i m'acostava dissimuladament a la taula de la monja per donar un cop d'ull a la cartilla de seguiment que hi tenia oberta i a la llista de noms de qui havia de rebre tractament l'endemà al matí. Un dia hi vaig llegir el meu nom, Ístina Mavet. ¿Què devia haver fet? No havia plorat ni parlat quan no em tocava, i tampoc m'havia negat a fer anar la planxa de ferro amb el drap d'encerar a sota ni a ajudar a parar la taula pel berenar, o a portar la galleda dels porcs plena fins dalt fins a la porta de darrere. Segur que havia comès una falta que no sabia que ho fos, i que no havia inclòs a la meva llista perquè no havia sabut localitzar-la en el fosc rerepaís de la inconsciència amb la llanterna vacil·lant del meu pensament. Això em feia adonar que havia d'anar amb compte. Hauria de dur guants per no deixar cap rastre quan entrés a robar a la casa exuberant dels sentiments per endur-me'n eufòria depressió recel horror per al meu ús particular.

Mentre vèiem la infermera del torn de dia passant d'una pacient a l'altra amb la llista a la mà, l'angúnia ens anava creixent a dintre.

—Et toca tractament. No pots esmorzar. Queda't amb la camisa de dormir i la bata posades i treu-te la dentadura.

Haviem d'estar vigilants, serenes, contingudes. Si l'aprensió era infundada, ens envaïa un alleujament embriagador que, si ens hi abandonàvem més del compte, ens feia candidates al tractament de xoc. Si el nostre nom era a la llista fatídica havíem de posar tota la voluntat, a vegades sense sortir-nos-en, per reprimir l'esglai que ens dominava. I és que no hi havia escapatòria. Un cop sabuts els noms, totes les portes es tancaven amb pany i clau i ens havíem de quedar al dormitori d'observació, que era on s'aplicava el tractament.

Era un moment d'escoltar: les altres pacients recorrent el passadís per anar a esmorzar; el silenci que es feia quan sor Honey, amb el cap abaixat i els ulls atents, beneïa la taula.

—Beneïm Déu Pare per aquest menjar que ens dona.

I tot seguit sentíem l'alegre repic de les culleres als plats de farinetes, l'arrossegar de cadires, la remor de veus desconcertades al final de l'àpat quan tothom buscava el ganivet que sempre desapareixia mentre la monja advertia amb veu severa:

—D'aquí no s'aixeca ningú fins que aquest ganivet no surti.

Al cap d'una mica, després de l'ordre «Us podeu aixecar de taula, noies», més arrossegar i més fressa. S'anaven obrint portes de banda i banda del passadís i es donava l'ordre a les pacients d'anar als seus respectius llocs de feina:

—Al quarto de rentar, noies.

—Al cosidor, noies.

—A la infermeria, noies.

I tot seguit les passes decidides de la corpulenta senyora Glass, la infermera en cap, quan amb els seus peus menuts calçats de negre s'acostava pel passadís, obria la porta del dormitori d'observació i se'ns quedava mirant mentre demanava a la infermera, com un tractant que examina el bestiar que espera als corrals perquè el duguin a l'escorxador:

—¿Hi són totes? Vigili que no tinguin res per menjar.

Esperàvem formant petits grups, o arrupides en semicercle al voltant de la gran llar de foc tancada on una pila de brasa somorta conservava una mica de caliu, agafades amb totes dues mans als barrots ennegrits del guarda foc perquè els dits embalbits se'ns escalfessin.

I és que, tot i els conillets, l'espíridi i la flor del cirerer, sempre era hivern. I sempre era temps de perill: l'electricitat, el perill que el vent canta als cabells en un dia gris. Una vegada i una altra pensava: «¿Quines mesures de seguretat havia de prendre per guardar-me de l'electricitat?» I vaig fer una llista de situacions d'urgència: llamps, revoltes, terratrèmols, i les mesures que proporcionava al món la providència de la Creu Roja humana i divina a qui devem fidelitat si

no volem morir doblement soles en un banc de gel separat. Però quan l'electricitat m'amenaçava no se m'acudia què fer i només em venien al pensament les botes d'aigua altes que el meu pare es posava quan sortia a pescar i que s'estaven al quarto de rentar on hi havia els abrics arnats penjats darrere la porta, al costat de la pila de revistes satíriques que teníem per llegir al lavabo. ¿On eren ara el quarto de rentar i la roba vella amb teranyines i amb paneroles entre els replecs? Si et perds en un territori desconegut, orienta't a partir de les rieres que corren cap al mar i calcula l'hora amb el sol.

Sí que era molt viva, jo. Un dia vaig recordar la relació que hi ha entre electricitat i humitat, i, amb l'excusa d'haver d'anar al lavabo, vaig omplir la banyera i m'hi vaig ficar sense treure'm la bata ni la camisa de dormir i pensant: «Ara no m'aplicaran el tractament, i potser tindrè una força secreta sobre aquella màquina lluent pintada de beix plena de botons, indicadors i llums.»

¿Creieu en les forces secretes?

Hi havia hagut moments d'exultació en què la màquina s'havia espatllat i el metge sortia disgustat de la sala de tractament i sor Honey anunciava, per a alleujament de totes nosaltres:

—Ja us podeu vestir totes. Avui no hi ha tractament.

Però el dia que em vaig ficar a la banyera la força secreta no va existir, i em van aplicar el tractament a l'acte, la primera de totes, abans i tot que les dones escandaloses del segon pavelló, el de les agitades, arribessin perquè els en fessin de «múltiples», que volia dir que rebien dos o fins i tot tres tractaments l'un darrere l'altre. A aquestes dones esvalotades, uniformades amb la bata vermella i les mitges de color gris del seu pavelló, i uns enagos ratllats i bufats que s'entretenien a ensenyar-nos, les anomenaven amb el seu nom o amb un sobrenom: Dizzy, Goldie, Dora. A vegades se'ns acostaven i es posaven a confiar-nos coses o a tocar-nos la màniga amb reverència, com si realment fóssim el que a elles els semblava que érem, una raça diferent d'elles. Nosaltres érem les malaltes

«sensates» que encara no havíem substituït la parla per sons d'animal, ni fèiem anar les extremitats de qualsevol manera, ni ens recloïem en una hilaritat íntima i muda. Quan arribava l'hora de rebre el tractament, però, i tant a elles com a nosaltres ens acompanyaven o ens arrossegaven a la sala del fons del dormitori, totes, les del pavelló d'agitades i les del pavelló «bo», proferíem el mateix tipus de crit sufocat i escanyat en el moment que engegaven l'electricitat i quèiem en una solitària inconsciència immediata.

Va ser en el primer moment d'un somni. Les vies del temps s'encreuaven i es confonien, i amb la topada frontal de les hores s'encenia un foc que socarrimava les plantes que treuen un brot tendre de memòria a la vora de la via. Jo agafava del mar un didal d'aigua destil·lada i intentava apagar el foc. Feia onejar una petita bandera verda davant de les hores imminents i elles travessaven el terreny ple de cicatrius seguint el seu rumb i en el moment que les cares miraven per la finestra jo veia que eren les cares de tothom qui esperava el tractament d'electroxoc. Hi havia la senyoreta Caddick, a qui deien Caddie, desconfiada i busca-raons, que no sabia que es moriria molt aviat i la traurien per la porta de darrere cap a la cambra mortuòria. I hi havia la meua pròpia cara mirant des del vagó ple de les dones amb sobrenoms vestides amb la roba del seu pavelló, bruses ratllades i jerseis grisos de llana. ¿Què devia voler dir?

Jo passava molta por. La primera vegada que vaig arribar a Cliffhaven i entrant a la sala de dia vaig veure-hi la gent asseguda mirant fixament, vaig pensar, tal com pensa algú que passa pel carrer i veu una persona mirant cap al cel: «Si hi miro també ho veuré.» I jo vaig mirar, però no vaig veure res. I aquell mirar no era com al carrer, en què es tracta d'un espectacle compartit per molta gent, sinó un acte de solitud en què es tenia una visió particular i íntima.

I segueix sent hivern. ¿Com és que és hivern si hi ha flors de cirerer? Fa anys que estic a Cliffhaven. ¿Com puc arribar a escola a les nou si estic tancada al dormitori d'observació esperant que em facin el tractament d'electroxoc? El camí de l'escola és un tros llarg, Eden Street avall més enllà de Ribble Street i de Dee Street, més enllà de casa el metge i la caseta de nines que la seva filla té al jardí. Jo podria empetitir-me per viure-hi a dintre, arraulida dintre d'una capsa de mistos amb cortinatges de llit de setí i estrelles daurades pintades al costat més visible per bona conducta.

No hi ha escapatòria. Aviat serà l'hora del tractament d'electroxoc. Per les finestres del porxo veig les infermeres tornant del segon esmorzar, i veure-les caminant per parelles o en grups de tres a l'altra banda dels conillets, els corniols i els cirerers florits provoca una anguniosa sensació de desconsol i fatalitat. Em sento com una nena a qui han obligat a menjar-se un aliment estrany en una casa estranya i que ha de passar-hi la nit en una habitació estranya amb uns llençols que fan una olor diferent i una vora diferent a les flassades, i que quan l'endemà al matí es desperta es troba amb un paisatge diferent i inquietant a l'altra banda de la finestra.

Les infermeres entren al dormitori. Arpleguen les dents postisses de les pacients que han de rebre tractament i les fiquen en remull en tasses velles i esquerdades on escriuen amb bolígraf el nom pel costat de fora en tinta blau clar; la tinta rellisca per la superfície impenetrable de porcellana, s'hi escampa i perd els contorns, amb les vores de les lletres com un microfilm de potes de mosca. Una infermera porta dues petites palanganes d'esmalt escrostonat amb alcohol metílic i sabó d'èter per fregar-nos els polsos amb la finalitat que la descàrrega «agafi».

Busco un parell de mitjons de llana grisos perquè sé que si tinc els peus freds em moriré. Una pacient té la precaució de posar-se calces «per si de cas faig anar les cames davant del metge». A l'últim moment, mentre estem assegudes a les cadires de respallier dret

amb el cap tirat enrere i ens freguen els polsos amb el cotó fluix moll fins que la pell se'ns enceta i ens cou i l'alcohol ens regalima fins a les orelles i ens priva parcialment de sentir-hi, percebem que el punt de les nou s'acosta i esclaten els últims xiscles de por i alguna temptativa d'agafar sobres de menjar de les pacients allitades; i, quan una de les infermeres diu en veu alta «Al lavabo, noies» i obren la porta del dormitori per anar un moment a les latrines sense porta, amb zeladores apostades al passadís per impedir que fugi ningú, hi ha conats de lluita i cops de peu d'algunes que volen obrir-s'hi pas tot i adonar-se quasi a l'acte que no poden fugir enlloc. Les portes del món de fora estan tancades i barrades. L'únic que en treus és que t'empaitin i et tornin arrossegant-te; i si la senyora Glass t'atrapa et dirà enfurismada: «És pel teu bé. Calma't. Ja has causat prou maldecaps.»

La infermera en cap no s'ofereix a rebre tractament de xoc tal com a vegades algunes persones sospitoses volen demostrar que són innocents oferint-se a tastar la primera porció del pastís que teòricament podria contenir arsènic.

Tiren unes cortines de flors per ocultar l'extrem del dormitori on han preparat els llits per fer-hi el tractament, amb els llençols enretirats i els coixins fent angle, a punt per acollir la pacient inconscient. I de cop tothom vol tornar a anar al lavabo una vegada i una altra perquè la por va augmentant, i la infermera tanca la porta del lavabo amb clau definitivament i ja no s'hi pot anar. Ens delim per anar-hi i asseure'ns a les tasses de porcellana freda i alleujar-nos de la forma més fàcil possible de l'ànsia cada cop més gran que ens omple el pensament, com si els processos corporals poguessin transformar l'ànsia i excretar-la com gotes ardents d'aigua.

I llavors se sent aquella tos catarral de primera hora del matí, el grinyol elàstic de les sabates amb sola de goma al passadís encerat de fora sincopant-se amb el ping-pong de les passes atropellades d'unes sabates de taló, i el doctor Howell i la senyora Glass arriben;

ella obre la porta del dormitori, s'enretira per deixar-lo passar a ell primer, i entren tots dos en comitiva cap a la sala de tractament, on sor Honey els espera. Com que falten infermeres, a última hora es presenta la nova treballadora social (a qui nosaltres diem la Pavlova) per donar-los un cop de mà amb el tractament.

—Ja pot portar la primera pacient, infermera.

Sovint m'he ofert a anar-hi la primera pensant que, com que l'estona d'estar inconscient és molt curta, quan em desperti quasi totes les altres encara s'esperaran dominades per un neguit que a vegades les porta a creure que potser ja han rebut el tractament, que els l'han aplicat sense que se n'adonessin.

La persona de darrere les cortines comença a gemegar i a plorar.

Se'ns apliquen estrictament els «volts» que ens corresponen.

Esperem fins que la gent del segon pavelló «ja està».

Estem al corrent dels rumors que corren sobre el tractament d'electroxoc: que és una preparació per a la presó de Sing Sing quan acabin condemnant-nos per assassinat i ens sentenciïn a mort i estiguem lligades amb corretges a la cadira elèctrica amb els electrodes en contacte amb la pell a través d'uns traus fets a la roba; els cabells se't van socarrimant mentre agonitzes, i l'última olor que se't fica als forats del nas és la de la teva persona cremant-se. I la por porta algunes pacients a embogir encara més; i diuen que és una cura per fer-te parlar, que a la sala de tractament arxiven i desen els teus pensaments; i puc donar-ne fe, perquè he passat per la sala de tractament duent un cove de roba bruta i hi he vist la meva fitxa. «Impulsiva i perillosa», hi diu. ¿Per què? ¿I com? ¿Com? ¿Què vol dir tot això?

M'arriba el torn. Vaig a esperar-me davant la porta de la sala de tractament, perquè se n'han de practicar tants que el metge s'irrita si algú s'endarrereix. Si hi ha una pacient esperant-se a la porta, una altra a la taula de tractament i una altra que rep una última «fricció» abans d'anar a ocupar el seu lloc davant la porta, la